

Григорій Семенюк

були зайняті і од роси до роси носили все мед до... вулика...»

Таким «вуликом» для Лідії Францівни був наш університет, Інститут філології, нарешті її дітище — кафедра фольклористики. Невтомна праця

і велика любов жінки-трудівниці є тим ще не зовсім нами оціненим і збагненим скарбом, що живитиме не одне покоління філологів, фольклористів, простих українців, які читатимуть своїм онукам і правнукам живе народне слово, котре із таким материнським чуттям було зібрано Лідією Францівною і повернено нашим землякам понад двадцятьма казковими збірками.

Життя триває... «Вулик» гуде... За час, що минув, кафедра фольклористики випустила в світ ще кілька поколінь фахівців; розглянула та рекомендувала до захисту в Спеціалізованій вченій раді із захисту дисертацій наукові праці, ідея написання та керівництво якими належала професору Дунаєвській; сумлінно працювала над написанням та публікацією наукових та навчально-методичних праць.

Ці факти засвідчують міцність наукових підвалин та організаційного генія її фундатора — професора Дунаєвської, відповідальність професорсько-викладацького складу кафедри за неперервність «цехових» традицій, впровадження в життя задумів та планів своєї натхненниці.

*Григорій СЕМЕНЮК, директор Інституту філології,
доктор філологічних наук, професор*

«УМИРАЮТЬ МАЙСТРИ...»

Ось уже вкотре, зайшовши до першокурсників на першу лекцію та ознайомивши з предметом «фольклористика», я розповідаю про свого Учителя як про Майстра і вкотре ловлю себе на думці, що слова Ліни Костенко:

*Умирають майстри,
залишаючи спогад, як рану.
В барельєфах печалі
уже їм спинилась мить.
А підмайстри іще
не зробились майстрами.
А робота не жде. Її треба робить...*

сказані саме про Лиду Францівну. Бо саме Лідія Францівна сьогодні нас збирила разом. Ви з'їхались з усієї України на вшанування пам'яті її душі, щоб ще і ще раз згадати великого Майстра філології — жінку-трудівницю, жінку-науковця, жінку-вчителя. Кожен у серці та в пам'яті зберігає свій образ, власну історію спілкування з нею... Я не помилюсь, якщо скажу, що більшість людей, котрі сидять сьогодні у цій залі, а ще більше їх, розкиданих життям далекими світами, вони думкою зараз з нами, були навернені до науки або ж прихилені серцем до народної творчості саме Лідією Францівною. Бо мала ця тендітна жінка велику магічну силу вселяти віру в себе, в те, що наука — це не винятковий дар, який дається одиницям, а це, насамперед, невтомна праця.

Закінчивши філологічний факультет та народивши сина, жодним чином не плануючи свого життя в університеті, а тим більше, в науці, я випадково зустріла Лідію Францівну, яку, як усі мої однокурсники, полюбила з першої лекції і яка асоціювалася зі світлом і простотою, у найвищому сенсі цього слова, бо народнопоетична творчість давалася усім легко тому, що нашому викладачеві вдавалось творити лекцію-феєрію, бо усе, почуте з уст Дунаєвської, здавалось нам знаним, але дивним чином забутим, а наш Учитель повертала нам ці знання, повертала до першовитоків власного «я», у дитинство, до нас самих...

За 15 хвилин нашого спілкування я вже була переконана, що й аспірантура, і фольклористична діяльність Ганни Барвінок — це справді те, чим я хочу займатись наступні

Олена Івановська

роки. Лідія Францівна володіла майстерністю переконання, і таємниця цієї майстерності мені розкрилася не так давно: вся річ у тім, що треба самому вірити в слово і без пафосу ставитись до серйозних речей, і найперше — до своєї персони. Саме так просто і щиро ввела мене в світ науки мій Учитель. Слова Галі Усатенко, сказані на роковинах, мені запали в душу: вона, назвавши нас учнями Дунаєвської, висловила надію, що ми станемо гідними цього імені. Я думаю, що лише життя нас або утвердить у цьому статусі, або ж позбавить нас великого права називатися учнями Дунаєвської.

Наукова школа Дунаєвської у фольклористичі ще чекає на ґрунтовне осмислення та вивчення. Проте вже сьогодні можна констатувати, що тематична поліфонія праць, які були виконані під її орудою, засвідчує широкий спектр наукових зацікавлень

Лідії Францівни та її прагнення заповнити якомога більше лакун науки про народну творчість: в історіографії — дисертаційні роботи з фольклористичної діяльності П.Куліша (Ж.Янковська), братів Рудченків (Ю.Лебедев), О.Шишацького-Ілліча (З.Кудрявцева), М.Сумцова (О.Іванова), П.Іванова (І.Неїло) тощо; у вивченні поетики жанрів народнопоетичної творчості — праці з української загадки (Н.Салтовська), народних прикмет (І.Пасічнюк), прози (Т.Полковенко, І.Неїло, Н.Рудакова), апокрифічної легенди (О.Зайченко), коліскової пісні (О.Марчун); у з'ясуванні регіональних характеристик фольклорних проявів певних етнографічних груп — «Регіональні особливості народної прози Поділля» (Н.Смагло), «Поетика української весільної пісні Придунав'я» (В.Телеуця). Серйозні праці з теорії фольклору та праці, що мають в основі свій вивчення народної традиційної ідеї, втіленої вербально (дослідження Г.Усатенко, Н.Лисюк, Н.Ярмоленко, Л.Федорчук), дали вагомий імпульс для становлення методології сучасної фольклористики. Отже, у синтезі підходів, напрямів, наукових позицій, у взаємодії з великою кількістю суміжних наук фольклористична школа Дунаєвської напрацювала свої наукові принципи і положення, що стали засадничими. З урахуванням ознак сучасного фольклорного процесу феномен фольклору може бути визначений лише за допомогою інтегрального наукового інструментарію на основі структурно-семіотичного методу, сучасними теоріями міжкультурної комунікації. Саме із позицій пошуку традиційних смислів у народнопоетичному творі вбачала професор Дунаєвська головний

сенс наукового відкриття, спрямовуючи у інтегративне методологічне русло наукові пошуки своїх учнів. Тому сучасні українські фольклористи — учні Лідії Францівни — не лише розглядають жанри фольклору в їх соціальному та етнопсихологічному контекстах, а вивчають фольклорний текст як сукупність лінгвістичних та екстралінгвістичних — прагматичних, соціокультурних, психологічних — факторів, виявляють його специфіку в подієвому аспекті, зокрема як цілеспрямовану соціальну дію.

Наш науковий керівник була, безперечно, Майстром фольклористичного цеху. Джерелом її майстерності була любов до національної культури, до свого народу, до науки, яка покликана розбудити в кожному з нас українця, утвердити в нашій свідомості такі дефіцитні, приспані тривалою духовною стагнацією цноти наших пращурів, як національна гідність, милосердя, любов до ближнього. Не лише 29 наукових працівників, якими фактично здійснювала керівництво та консультування професор Дунаєвська, а й усі пошукувачі, що приходили на кафедру фольклористики, відчували її безпосередню причетність до формулювання наукової проблеми, до пошуків матеріалу. Вона щедро дарувала ідеї, переймаючись лише результатом: роботу зроблено.

Засновник кафедри фольклористики, її натхненник (бо ж недаремно від колег з університету та інституту ми раз у раз чули: «це на кафедрі Дунаєвської») Лідія Францівна була тим своєю силою, який тримав над нами дах, наше кафедральне небо, була гарантом стабільності і гармонії нашого кафедрального мікросвіту. Науковий потенціал кожного вона, безперечно, знала, проте

завжди давала шанс відчути свою унікальність, бо поважала в кожному людину. А ми, мов малі діти, дозволяли собі слабкості, бо вірили в силу її хисту, в її авторитет, під цим покровом було і спокійно, і надійно. Втративши цю опору, ми пережили непрості часи дорослішання, часи хаосу і випробування на людські якості, на професіоналізм, на вірність кафедральним традиціям.

Кожного ранку на кафедрі нас зі світлини вітають очі Лідії Францівни. Її духовна присутність відчувається повсякчасно: і в години вирішення виробничих проблем, коли йдеться про запровадження нових навчальних планів, пошуку тематики цікавих навчальних курсів і спецкурсів, коли відбувається обговорення дисертацій та коригування їхніх тем, коли тривають пошуки експонатів для Мистецької зали Інституту філології чи підготовки до конференції; і в миті успіху: індивідуального чи кафедрального (вихід друком посібника чи збірника наукових статей, захист на Спеціалізованій раді дисертації з фольклористики чи творчий здобуток «Рок-

соланії», або ж просто вдала лекція, де студенти упевнилися іще раз у своєму покликанні й переконалися, що фольклористика — не наука про архаїку, а актуальна сфера гуманітарних знань, що дає змогу відхилити завісу власної ідентичності: хто я, якого роду-племені. Без сумніву, цю присутність відчуває кожен сьогодні, зараз. І як не вірити метафізичним теоріям, як ставити під сумнів народні уявлення про Вирій та про можливість повороту людського духу? Безсмертність людині дає Любов. Саме любов була головним життєвим, професійним і творчим рушієм Лідії Францівни. Вона любила Людину і людяність у ній. Для неї кожен студент, нехай найбільший ледар, був передусім «людською дитиною», яку гріх образити словом чи не допомогти ділом. Вона опікувалася долею кожного. Дбала про те, щоб сільські діти, якими в більшості своїй є студенти-фольклористи, «побачили світ», змогли поїхати з творчими виступами за кордон і українською піснею розбудити повагу й любов до України.

Олена ІВАНОВСЬКА, доктор філологічних наук

ЛІРИЧНИЙ ПОРТРЕТ З НЕЗАВЕРШЕНИМ ФІНАЛОМ

Пригадується січневий Київ 1965 року, коли в його засніжені, морозні обійми потрапили молоді, ще нікому не відомі поети і прозаїки, школярі, які зважилися піти у принадний простір літератури. Вона покликала їх свіжим віт-

ром шістдесятництва, яскравими дебютами Ліни Костенко, Івана Драча, Миколи Вінграновського, Василя Симоненка та ін., вірою у світлі, здавалося, нічим не затьмарені обрії творчих злетів. Юних талантів гуртував кабінет по роботі з молодими автора-